

Kaldkriips. Lugeja vastutusel

Maire Raadik

Eesti Keele Instituudi vanemkeelekorraldaja

Kaldkriips on eesti õigekirjas võrdlemisi vähe käsitletud kirjavahemärke. On olemas Henn Saari kirjutatud ülevaade „Eesti keele grammatika“ II osas (1993)¹ ning Tiiu Erealti sõnastatud reeglid „Eesti ortograafias“ (5. trükk 2016)², kust saab kätte üldpõhimõtted. Tegelikult keeletarvitusest võrsub aga veel hulk küsimusi, millele senised keelekäsi-raamatud vastust ei anna. Sama näib lugu olevat soome keele puhul³, kus kaldkriipsu kasutatakse võib-olla ulatuslikumalt kui eesti keeles, kuid keelehooldeallikad piirduvad pigem lakooniliste juhatustega⁴. Palju rohkem ruumi on kaldkriipsule pühendanud veebientsüklopeedia Wikipedia, eriti selle inglisi- ja venekeelne leht.

Siinne artikkel on katse anda senisest täpsemaid juhiseid selle kohta, millal kaldkriipsu kasutada, millal mitte, ja mis jääb nende kahe kindla ala vahepeale.

KALDKRIIPSU VÕIB KASUTADA

1) üksteist välistavate loeteluliikmete vahel, nt *jah/ei*, *mees/naine*, *abielus/vallaline/lahutatud/lesk*, *põhi-/kesk-/kõrgharidus*, *meeldib / ei meeldi*.

Sõnaalternatiive märkiv kaldkriips on tähenduselt võrdne sidendiga *või*. Mõlemad tähistavad rindliikmeid, mis on vastastikku välistavad, nt *jah/ei* tähendab sama mis *jah või ei*. Paberankeetides on kaldkriipsuga vormistatud variante, mille hulgast ankeedi täitja joonib endale sobivad alla *või* kriipsutab sobimatud maha. Tänapäeval on suur osa ankeete juba veebis ning seal on valikute kuvamiseks muidki võimalusi (nagu on tegelikult ka paberil).

Kaldkriipsu kasutamine võimaldab ankeedis ruumi säästa, tavatekstis pole selle järele nii suurt tarvidust ning seal on otstarbekam (ja selgem) kasutada sidendeid: *jah või ei*, *abielus*, *vallaline*, *lahutatud või lesk*, *meeldib või ei meeldi*. Muu hulgas võiks kaldkriipsust hoiduda ka kutsetes ja teistes pidulikumat laadi tekstides, nt on parem kirjutada sidesõnaga *frakk või must ülikond* kui kaldkriipsuga *frakk aumärkidega / must ülikond*.

- **ja/või-sidend**

Eri võimalusi märkiva kaldkriipsu tarvitamise erijuhtumeid on tarind *ja/või*. Sidendi-paari *ja/või* kasutatakse sellistes loeteludes, kus väide võib kehtida nii kõigi loetelu liikmete kohta korraga kui ka osa või ühe kohta neist. Nt *üksikisikud ja/või juriidilised isikud* tähendab, et asi puudutab kas üksikisikuid või juriidilisi isikuid või mõlemaid.

¹ M. Erealt, R. Kasik, H. Metslang, H. Rajandi, K. Ross, H. Saari, K. Tael, S. Vare, Eesti keele grammatika II. Süntaks. Lisa: Kiri. Trükki toimetanud M. Erealt peatoimetajana, T. Erealt, H. Saari, Ü. Viks. Tallinn: Eesti Teaduste Akadeemia Keele ja Kirjanduse Instituut, 1993, lk 424.

² T. Erealt, Eesti ortograafia. 5., täiendatud trükk. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus, 2016, lk 87.

³ Vt nt J. Korpela, Nykyajan kielenopas. <https://www.cs.tut.fi/~jKorpela/kielenopas/index.html>.

⁴ Kielitoimiston oikeinkirjoitusopas. 11. painos. Päätoimittaja S. Kankaanpää. Kotimaisten kielten keskuksen julkaisuja 171. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus, 2013, lk 245–246.

USA ja ka Briti õiguskeeles on *and/or* pälvinud aegade jooksul rohkesti kriitikat, teda on nimetatud nii mitmetähenduslikuks kui ka mittemidagiütlevaks. Muu hulgas on leitud, et pahauskne lugeja võib *and/or*-tarindist valida endale meelepärase lahenduse, see on tõlgendada seda olenevalt oma huvidest kas *ja*'na või *või*'na.⁵ On siiski ka neid, kelle arvates on *and/or* enamasti üsna ühemõtteline ja kindla tähendusega ('x või y või mõlemad'), võimaldades kõige efektiivsemalt väljendada ühendavat *või*'d.⁶

Eesti õiguskeeles on *ja/või* suhtes võetud üldiselt eitav hoiak: kaldkriips annab küll kirjaõkonoomiat, kuid ei võimalda jälgida keerukamaid sisuseoseid.⁷ Teoorias on asi lihtne: *a ja/või b* peaks tähendama *a ja b* või *a või b*. Lauset „Töötukassa dokumendil on töötukassa nimi ja kontaktandmed eesti ja/või inglise keeles“⁸ tuleks seega tõlgendada nii, et töötukassa andmed võivad olla eesti ja inglise keeles või ainult eesti keeles või ainult inglise keeles. Kas see ka tegelikult nii on? Või on hoopis tahetud öelda seda, et andmed on alati eesti keeles, kuid võivad peale eesti keele olla ka inglise keeles?

Seda, et viimati nimetatud tõlgendus pole päris laest võetud, näitab Justiitsministeeriumi „Normitehnika käsiraamatu“ näide, kus fraasi *andmed omaniku ja/või hoonestaja kohta* asemel on soovitatud öelda *andmed omaniku ja hoonestaja olemasolul omaniku ja hoonestaja kohta*⁹. Parandusest on näha, et üks *ja/või*-tarindi osalistest (*omanik*) peaks kehtima alati, teine (*hoonestaja*) võib kehtida, aga ei pruugi – see ei lähe aga kokku kaldkriipsu üldlevinud tõlgendusega. Omaette küsimus on see, et parandatud variandist on palju raskem aru saada kui algsest *ja/või*-tarindist: parandust võiks mõista ka nii, et omaniku ja hoonestaja olemasolu korral tuleb esitada andmed omaniku ja hoonestaja kohta (abi olnuks sõna *kohta* lisamisest: *andmed omaniku kohta ning hoonestaja olemasolu korral omaniku ja hoonestaja kohta*).

Eesti keele instituudi keelenõuandjate kogemus näitab, et tõlgendamisraskused tulevad kindlasti siis, kui *ja/või*-sidendiga loetelus on kolm või enam liiget.¹⁰ Sama ohtu on näinud ette ingliskeelse Wikipedia stiiljuhend, öeldes, et kui kahe rindliikme korral on vähemasti selge, kuidas tõlgendada, siis kolme ja enama puhul ei pruugi see enam nii olla. Nagu eespool nägime, ei ole ka kahe liikme puhul asi alati ühene, mistõttu võib nõustuda Wikipedia koostajaile antava õpetusega: *x and/or y* asemel öelda *x or y*,

⁵ Vt nt **B. A. Garner**, Looking for words to kill? Start with these. *Student Lawyer* 35.1 (2006): 12–14. American Bar Association. Sama kahtlus on sõnastatud „Normitehnika käsiraamatu“ 2. jaos „Seaduseelnõu keel, vormistus ja ülesehitus“. <http://www.just.ee/et/eesmargid-tegevused/oiguspoliitika/normitehnika-kasiraamat>.

⁶ **K. A. Adams, A. S. Kaye**, Revisiting the ambiguity of „and“ and „or“ in legal drafting. *St. John's Law Review*. January 23, 2007. <http://www.adamsdrafting.com/downloads/Ambiguity-And-Or.pdf>.

⁷ Ametniku keelekäsiraamat. Õigusaktide ja muude dokumentide koostaja abiline. 2., täiendatud trükk. Justiitsministeerium. Tallinn: Juura, 2003, lk 72. (Kaldkriipsu osa koostanud K. Kerge.)

⁸ Eesti Töötukassa põhikirja § 5 lg 2. <https://www.riigiteataja.ee/akt/102022012005>.

⁹ Normitehnika käsiraamat. 2. jagu. Seaduseelnõu keel, vormistus ja ülesehitus. <http://www.just.ee/et/eesmargid-tegevused/oiguspoliitika/normitehnika-kasiraamat>.

¹⁰ **M. Raadik**, Kuidas seda tõlgendada? – Õiguskeel 2012. Tallinn: Juura, Õigusteabe AS, lk 77–91. http://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/maire_raadik_kuidas_seda_tolgendada.pdf.

or both (x või y või mõlemad); *x, y, and/or z*, asemel *one or more of x, y, and z*; *some or all of x, y, and z* (üks või mitu x-ist, y-ist ja z-ist; mõned või kõik x-ist, y-ist ja z-ist).¹¹

Riigi Teatajas olevatest tekstidest on näha, et Eesti õigusaktides¹² osatakse kaldkriipsuga piiri pidada; seda, kui palju kaldkriipse toovad meile Euroopa Liidu aktide tõlked, ei julge oletada.

Kui õiguskeeles võib *ja/või* põhjustada tõlgendusraskusi, siis üldkeelsetes tekstides mõjub ta enamasti ülepingsutatud täpsustusena, olenevalt sisust sobib kas *ja* või *või*, nt *lihtsamate fototöötlusrakenduste kasutamine arvutis ja nutiseadmes* (mitte: arvutis ja/või nutiseadmes); *mida teha, kui oled unustanud kasutajanime või parooli* (mitte: kasutajanime ja/või parooli).

LISAKS VÕIB KALDKRIIPSU KASUTADA

2) murdudes, jagamismärgina ja liitühikutes, mis on väljendatud jagatisena, nt $\frac{1}{4}$ või $1/4$; $12 / 3 = 4$; m/s.

Matemaatikas märgitakse murde harilikult rõhtjoonega, nt $\frac{1}{4}$, samal ajal kui kaldkriipsu kasutatakse rohkem tavatekstis.¹³ Kaldkriipsust erineb kallak murrujoon, nt $\frac{1}{4}$, mis on suurema kaldega ja mida sobib kasutada üksnes siis, kui murru liikmed on arvulised, ja üksnes triviaaltekstis.¹⁴ Jagamistehetes on kasutusel nii koolon kui ka kaldkriips.

Liitühikutes, mis on väljendatud jagatisena, kasutatakse kaldkriipsu juhul, kui mõõtühikud on lühendatud, nt *m/s* (meeter sekundis), *km/h* (kilomeeter tunnis), *t/ha* (tonn hektari kohta), *€/m²* (euro ruutmeetri kohta). Kui mõni mõõtühik kirjutatakse sõnaga välja, siis kaldjoont ei kasutata¹⁵, nt *10 € kuus* (mitte: *10 €/kuus*); *500 pööret minutis* või *500 p/min* (mitte: *500 pööret/min*). Kaldkriipsu ei vaja sellised mõõtühikud nagu *kW · h* (kilovatt-tund) ja *mm Hg* (millimeeter elavhõbedasammast).

3) järjestikuste aastaarvude vahel, kui aasta ei lange kokku kalendriaastaga (õppe- või majandusaasta, teatri- või spordihooaeg vms), nt *2015/2016. majandusaasta, teatrihooaeg 2016/2017* (või ka *2016/2017. aasta teatrihooaeg*).

Kui aastaarvude vahel on kaldkriips, kustub järgarvupunkt esimese aastaarvu järelt, nt *2010/2011. õppeaasta*. Kaldkriipsu asemel võib kirjutada ka side- või mõttekriipsu, sel juhul on järgarvupunkt mõlema aastaarvu järel, nt *2010.-2011. õppeaasta*.

¹¹ Wikipedia: Manual of Style. https://en.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:Manual_of_Style. Vaadatud 22.01.2016.

¹² Õpetuse selle kohta, kuidas kasutada seadustekstis rinnastavaid sidesõnu *ja*, *ning*, *või*, on sõnastanud Reet Kasik (Õiguskeel 1995, 3, lk 18–21; kirjutises ei ole siiski käsitletud *ja/või*-sidentit).

¹³ Murdude eri kujusid saab Wordi programmis luua võrrandiriistade abil (tuleb valida Lisa/Võrrand/Murd, seejärel saab valida mh virnmurru, kaldmurru ja lineaarmurru vahel).

¹⁴ Eesti keele grammatika II, lk 424.

¹⁵ L. Abo, Käsikiri ja korrektuur. Teine, ümbertöötatud trükk. Tallinn: Valgus, 1975, lk 85.

4) **aadressides** lisanumbrite ja paralleelaadresside eristamiseks.

Kaldkriipsu kasutamise koha-aadressides näeb ette aadressiandmete süsteemi määrus¹⁶, mille järgi tuleb hoonenumbri ja seda täpsustava lisanumbri vahele panna kaldkriips (nt aadressil Telliskivi 18 asub kaks hoonet, Telliskivi 18/1 ja Telliskivi 18/2) ning paralleelaadresside vahele topeltkaldkriips (nt aadressid Käo 54 // Linnu tee 13, Kaupmehe 14 // Kentmanni 21 // Liivalaia 27). (Olgu lisatud, et aadressi-kaldkriipsu on eesti keeles loetud sõnaga *murd*, nt [kaheksateist murd üks], võrdle vene keeles *восемнадцать дробь один*.)

Miks oli paralleelaadressidesse vaja topeltkaldkriipsu? Poleks ju tegelikult vahet, kas kirjutada *Käo 54 // Linnu tee 13* või *Käo 54 / Linnu tee 13*. Topeltkriipsu vajadust võib oletada vaid neist juhtumeist, kui paralleelaadressid on sama tänavanimega, mida ei korrata, vrd nt Aia 1 // 3 (paralleelaadress) ja Aia 1/3 (lisanumber). (Nagu näha, soovitab määrus jätta topeltkaldkriipsu ette ja taha alati tühiku.)

Keelehooldelikad on siiani soovitanud paralleelaadressides ühekordset kaldkriipsu.¹⁷ Sellest ei maksa siiski probleemi teha, sest paralleelaadresse on tegelikult väga vähe ning seesuguste pikkade ja ebaotstarbekate aadresside arvu soovitatakse veelgi kärpida¹⁸.

Õigusaktides on varem kaldkriipsu nimetatud ka kohanime rööpkujude eraldajana (nt Dirhami/Derhamni küla)¹⁹, kuid praegu kehtiv aadressiandmete süsteemi määrus rööpnimesid enam ei maini.

5) värsivahemärgina, kui värsid on kirjutatud järjestikuse tekstina, nt *Murdes ahelad ja ketid, / mis meid kinni nõörisid, / vabaneme, marionetid, / muredest, mis stöörisid!* (Juhan Viiding). Salmivahet märgivad kaks kõrvutist kaldkriipsu.²⁰

KALDKRIIPSU EI OLE OTSTARBEKAS KASUTADA

1) koos kehtivate loeteluliikmete vahel

Nagu teistes keeltes, nii näeb eesti keeleski kaldkriipsu kasutamist *ja*-sõna või sidekriipsu asemel, mis selle märgi tõlgendamist vaid raskendab. Ankeetidele tüüpiliste loetelude puhul (*jah/ei, mees/naine*) on enamasti selge, et väide saab korraga kehtida vaid ühe loeteluliikme kohta, kuid kui tausta ei tea, on tähenduse üle otsustada palju raskem.

Sellisel juhul on mõistlikum kaldkriipsust loobuda ja kasutada selle asemel 1) sidendit *ja*, nt *pakendaja ja importija* (mitte: pakendaja/importija), *tulepüüvad ukсед ja*

¹⁶ Vabariigi Valitsuse 08.10.2015 määrus nr 103 „Aadressiandmete süsteem“.
<https://www.riigiteataja.ee/akt/113102015002>.

¹⁷ Vt nt **M. Raadik**, Väikesed tarbetekstid. Käsiraamat. Teine, täiendatud trükk. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus, 2014, lk 137–138.

¹⁸ Aadressiandmete käsiraamat. Koostaja: Maa-ameti aadressiandmete osakond. <http://ads.maaamet.ee/>.

¹⁹ Vabariigi Valitsuse 20.12.2007 määrus nr 251 „Aadressiandmete süsteem“, mis kehtis kuni 31.08.2015.
<https://www.riigiteataja.ee/akt/12901083>.

²⁰ Eesti keele grammatika II, lk 424.

suitsutõkkeused (mitte: tulepüsivad/suitsutõkkeused), või 2) sidekriipsu, nt *õhk-vesisoojuspump* (mitte: õhk/vesisoojuspump), *laotööline-tõstukijuht* (mitte: laotööline/tõstukijuht²¹), mitmesõnaliste ühendite puhul aga mõttekriipsu, nt *Euroopa Liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja – Euroopa Komisjoni asepresident* (mitte: Euroopa Liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja / Euroopa Komisjoni asepresident).

Omaette huvitav rühm on nimefraasid, kus kaldkriips asendab mõttekriipsu (emmal-kummal pool kriipsu on harilikult mitmesõnaline ühend), kuid võimaldab saavutada „vähem katkelise kirja pildi“. ²² Seesugune kaldkriips võib ühendada autoripaare, nt laulu „Ei saa mitte vaiki olla“ autorid *Miina Härma / Anna Haava*, seda on kasutatud ka spordiklubi nime ja klubi toetaja nime sidumiseks, nt korvpalliklubid *Kalev/Cramo*, *Tartu Ülikool / Rock*²³.

2) lühendites

Praegu kehtivate lühendamispõhimõtete järgi on õige kirjutada nt *õa* (õppeaasta), *aü* (ametiühing), *ak* (arvelduskonto), mitte *õ/a*, *a/ü* ega *a/k* või *a/a* (arveldusarve).

Kaldkriipsu on varem lühendites tarvitatud sidekriipsu rööpvariandina, nt *a.-ü.* või *a/ü.* (ametiühing), *õ.-a.* või *õ/a.* (õppeaasta)²⁴, kuid 1982. aastal vastu võetud uus lühendireeglistik ütleb selgelt, et kaldkriips ei ole lühendi kirjavahemärgina soovitatav, sest tema tähendus on hajunud ebamääraseks²⁵.

3) kuupäevades

Kui kuupäev on kirjutatud läbinisti araabia numbritega, pannakse eesti tavas arvurühmade vahele punkt, nt *11.09.2001*, ning ajavahemike vahele mõttekriips, nt *01.12.2015–15.02.2016*. Rahvusvaheline standard näeb arvurühmade vahemärgina ette sidekriipsu, st *2001-09-11* (rühmade järjestus on eesti tavaga võrreldes ümberpööratud), ajavahemikke eristab kaldkriips, nt *2007-11-13T00:00/15T24:00* (st 2007. a 13. novembri 00.00st kuni 15. novembri 24.00ni).²⁶ Ei eesti reeglid ega ka rahvusvaheline standard näe ette kasutada kuupäeva märkimisel kaldkriipsu, vormistust *01/05/12* on toodud lausa näiteks kui mitmeti tõlgendatavat: kas 5. jaanuar 2012 või 1. mai 2012.²⁷

²¹ Seesugused sidekriipsuga vormistatavad paarisnimetused on eesti keele seisukohalt siiski ebaloomulikud ja põhjustavad mh probleeme käänamisel. Kui vähegi võimalik, tuleks eelistada lihtsama struktuuriga nimetusi, nt kas ainult *laotööline* või ainult *tõstukijuht*, olenevalt sellest, kumb töö on põhiline.

²² Eesti keele grammatika II, lk 411.

²³ On siiski näha ka eesti keele seisukohalt loomulikumat nimekuju *Tartu Rock*.

²⁴ **J. Valgma, N. Remmel**, Eesti keele grammatika. Käsiraamat. Tallinn: Valgus, 1968, lk 379–382.

²⁵ Lühendite õigekeelsus. Selgitab Tiiu Erelt. – Kirjakeele teataja 1979–1983. Õigekeelsuskomisjoni otsused. Koostanud T. Erelt, H. Saari. Tallinn: Valgus, 1985, lk 59.

²⁶ ISO 8601 „Data elements and interchange formats – Information interchange – Representation of dates and time“. Refereeritud https://en.wikipedia.org/wiki/ISO_8601.

²⁷ International Organization for Standardization. <http://www.iso.org/iso/iso8601>.

4) allkirja ees

Asjaajamises näib üks kaldkriipsu funktsioone olevat olnud märkida seda, et dokumendile on alla kirjutatud keegi teine (mitte see, kelle nimi on dokumendi all). Inglise tavas on kasutatud ladina päritolu lühendit *p.p.* 'per procuracionem'²⁸ (= volitusega, täievoliliselt)²⁹, saksa keeles lühendit *i. A.* 'im Auftrag' (= ülesannetes)³⁰.

1990. aastate alguses ilmunud standard „Haldusdokumentide vormistamise põhinõuded“ kaldkriipsu siiski ei luba, selgitades, et juhul, kui „dokumendi projektis ettenähtud allkirjutaja ei saa dokumenti alla kirjutada ja seda teeb teine selleks vormistatud ametiisik, tuleb dokument ümber vormistada. Kui ümbervormistamine ei ole võimalik, tuleb ametinimetuses ja allkirja dešifreeringus teha vastav parandus. Sõna „eest“ või kaldkriipsu kasutamine ametinimetuse ees ei ole lubatud.“³¹ Tänapäeval see seik tõenäoliselt enam nii tähtis ei ole, sest kui allkirjastaja muutub, on hõlbus teha dokument uuesti.

Dokumendi all olev märkus allkirja kohta või digitaalse allkirjastamise kohta pannakse tavaliselt ümarsulgudesse, mitte kaldkriipsude vahele.³² Kaldkriipsude kasutamine võib siin olla jäänuk masinakirja ajast, kui osal kirjutusmasinatel ei olnud klaviatuuril sulge.

KUS VEEL KALDKRIIPSU NÄEB?

- **kaldsulgudena**

Millegi asetamine kaldsulgudesse (st kahe kaldkriipsu vahele) on olnud vähemasti osalt tingitud ka riist- või tarkvara puudustest. Nt on kirjutusmasina aegadel kaldsulgudega asendatud ümar- või nurksulge, kui neid klaviatuuril ei olnud; praegusajal on kaldsulgudega markeeritud kursiivkirja, kui arvutiprogramm ei võimalda eri kirjalaade. Keeleteadustekstides on kaldsulgudesse pandud foneeme.³³

- **erikeelsete vastete vahel**

Kui samas tekstis on vaja rööpselt näidata eri keeli (nt toote etiketil, nimekaardil, trükise tiitellehel, menüüs vm), võib erikeelsete vastete vahele panna kaldkriipsu, nt *kaal/weight; tootja / produced by; müügijuht / sales manager*. Tühikute jätmine oleneb sellest, kas emmal-kummal pool kriipsu on mitu sõna või mitte.

²⁸ Oxford Dictionary of English. Second edition, revised. First edition edited by Judy Pearsall, Patrick Hanks. Second edition edited by Catherine Soanes, Angus Stevenson. Oxford University Press, 2005.

²⁹ M. Ollisaar, Väike lühendiraamat. Tallinn: Valgus, 1980.

³⁰ E. Kibbermann, S. Kirotar, P. Koppel, Saksa-eesti sõnaraamat. Toimetanud ja täiendanud A. Arold, M. Tarvas, M-A. Palm. Tallinn: Valgus, 2007.

³¹ Haldusdokumentide vormistamise põhinõuded. Eesti Vabariigi standard EV ST 3-92. Ametlik väljaanne. Tallinn: autorite kollektiiv, AS Miniplast, 1992, lk 28.

³² EVS 882-1:2006. Informatsioon ja dokumentatsioon. Dokumendielemendid ja vorminõuded. Osa 1: Kiri. Tallinn: Eesti Standardikeskus, lk 11-13.

³³ Eesti keele grammatika, lk 418.

- **liigenduses eri osade vahel**

Sellist kaldkriipsu võidakse muu hulgas kasutada perioodikaväljaannetele viitamisel, nt 2015/2 (või 2/2015) tähenduses 2015. a nr 2, veebiaadressides, nt <http://keeleabi.eki.ee/isikunimed>, järjestikuste valikute kirjeldamisel, nt *vali Fotokaubad/Arhiveerimistarvikud/Albumid* (kaldkriipsude asemel on siin kasutatud ka märke > ja →).

- **24/7**

Inglise keele kaudu on jõudnud eestigi keelde amerikanism 24/7 tähenduses 'kakskümmend neli tundi päevas, seitse päeva nädalas'. Väljend on kahtlemata ökonoomne, kuid ei pruugi olla alati arusaadav ega ka päris tõene (nt lahtiolek 24/7 eeldaks õigupoolest teenuse osutamist ilma ainsagi puhke- või hoolduspausita). Selgem on öelda *ööpäev läbi* või *24 tundi ~ 24 t* või *kogu aeg* või *pidevalt* või *seitse päeva nädalas ööpäev läbi*.

MILLAL JÄTTA TÜHIKUD?

Kui kummalgi pool kaldkriipsu on üks number (numbrirühm), täht (täherühm) või sõna, siis kriipsu ette ega taha vahet ei jäeta, nt *jah/ei*, *põhi-/kesk-/kõrgharidus*, *2,57 €/kg*. Kui vähemalt ühel pool kaldkriipsu on teksti rohkem, jäetakse kriipsu ette ja taha tühik, nt *meeldib / ei meeldi*; *üksikisikud / juriidilised isikud*, *1330,5 kJ / 318 kcal*.

Lõpetuseks tuleb veel ära seletada siinse loo pealkiri. Jukka Korpela, kes on kirjutanud põhjaliku ja siin ka juba viidatud ülevaate kaldkriipsu kasutamise kohta soome keeles, on sessamas ülevaates tõdenud: „Sageli on nii, et kirjutaja arvates on kaldkriipsu tähendus selge, lugeja arvates aga mitte. Võib öelda, et kui kasutad kaldkriipsu, lükkad vastutuse teksti sisu eest lugeja õlule.“ Seda maksab meeles pidada.